

Nea Kettunen & Minna Lindberg

ETÄYHTEYKSILLÄ MONIPUOLISUUTTA PERUSOPETUKSEEN

Kysely kunnille etäopetuksen nykytilasta ja tulevaisuuden mahdollisuuksista

Tekijät:
Nea Kettunen & Minna Lindberg
ISBN 978-952-431-030-7
Suomen Kuntaliitto ry
Helsinki 2026

Suomen Kuntaliitto
Toinen linja 14
PL 200, 00101 Helsinki
Puhelin 09 7711
www.kuntaliitto.fi

Sisältö

Taustaa 4

1 Etäyhteyksiä hyödyntävän kyselyn toteutus 5

1.1 Opetuksen järjestäminen etäyhteyksin 6

2 Etäyhteyksin järjestetyn opetuksen tarpeet 9

2.1 Etäyhteyksin järjestetyn opetuksen kohderyhmä, tilanteet ja oppiaineet 9

3 Etäyhteyksin järjestetyn opetuksen nykytila 15

3.1 Etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen järjestelyt, toimivuus, onnistumiset ja haasteet 15

3.2 Etäyhteyksin järjestetyn opetuksen onnistumiset 18

3.3 Etäyhteyksin järjestetyn opetuksen haasteet 19

3.4 Etäyhteyksin järjestetyn opetuksen toimivuus 20

4 Etäyhteyksin järjestetyn opetuksen tulevaisuuden näkymät 22

4.1 Yleiskuva etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen tulevaisuuden näkymistä 22

4.2 Arvot, asenteet ja toimintakulttuuri 23

4.3 Lainsäädännön muutostarpeet 24

4.4 Toimijoiden välinen yhteistyö ja toiminnan reunaehdot 24

4.5 Opettajien pedagogisten valmiuksien kehittäminen 25

4.6 Monipuolisen opetustarjonnan saavutettavuus 26

5 Johtopäätökset 28

Liite. Kunnille lähetetty webropol-kyselylomake 31

Taustaa

Suomen väestörakenteen muutokset, syntyvyyden lasku sekä kuntien erilaistuminen haastavat perusopetuksen järjestämistä eri puolilla maata. Opetuksen järjestämistä koskevat haasteet kytkeytyvät tällä hetkellä erityisesti väestönmurroksen, maantieteellisten olosuhteiden sekä harvaan asuttujen alueiden saavutettavuuden kysymyksiin.

Oppilasmäärien kehitys tulee vaikuttamaan ja vaikuttaa jo nyt myös kouluverkon kehitykseen sekä opetuksen järjestämisen edellytyksiin. Vaikutukset eivät kuitenkaan jakaudu tasaisesti ympäri maata, vaan alueelliset erot ovat suuria.

Muuttuvassa toimintaympäristössä on tarpeen tarkastella uusia tapoja turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat opetuksen järjestämisen mahdollisuudet eri puolilla Suomea. Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus voi tarjota keinoja opetuksen saatavuuden parantamiseen, opetustarjonnan monipuolistamiseen sekä kuntien välisen yhteistyön vahvistamiseen erityisesti tilanteissa, joissa oppilasmäärät ovat pieniä tai opetuksen järjestämiseen liittyy pitkiä etäisyyksiä.

Kuntaliitto toteutti kesä–heinäkuussa 2026 kunnilla suunnatun kyselyn. Tähän raporttiin on koostettu kyselyn ”*Etäopetuksella monipuolisuutta perusopetukseen – selvitystyö nykytilasta ja tulevaisuuden mahdollisuuksista*” tuloksia.

Raportti koostuu neljästä osasta. Ensimmäisessä osiossa selostetaan etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen toteutuksesta. Raportin toinen osio käsittelee puolestaan etäyhteyksin järjestetyn opetuksen tarpeita ja kolmas osio syventyy etäyhteyksin järjestetyn opetuksen nykytilaan. Raportin viimeisessä osiossa suunnataan katseet kohti tulevaa ja se käsittelee etäopetuksen ja etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen tulevaisuuden näkymiä

Kuntaliitto kiittää lämpimästi kaikkia kyselyyn vastanneita kuntien tiedon antamisesta. Kuntaliitolle on tärkeä saada ensikäden tietoa kunnista ja suoraan opetuksenjärjestäjiltä, jotta voimme tuoda esille kuntien näkökulmia ja tarpeita ja niihin perustuvia avauksia edunvalvonnassamme. Tämän kyselyn tulokset on koonnut Kuntaliiton korkeakouluharjoittelija Nea Kettunen ja tekstin ovat toimittaneet erityisasiantuntija Minna Lindberg ja viestinnän asiantuntija Maija Ruoho. Raportin kaaviot on toimittanut Kuntaliiton asiantuntija Miska Smolander.

1 Etäyhteyksiä hyödyntävän kyselyn toteutus

Manner-Suomen kunnille toteutettiin Kuntaliiton toimesta 5.6.–31.7.2026 sähköinen kysely etäyhteyksiä hyödyntävästä opetuksesta perusopetuksessa, joka kulki nimellä ”*Etäopetuksella monipuolisuutta perusopetukseen – selvitystyö nykytilasta ja tulevaisuuden mahdollisuuksista*”.

Kyselyn teemoja olivat esimerkiksi etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen tarpeet, nykytila ja tulevaisuuden näkymät. Kysely koostui pääsääntöisesti monivalintakysymyksistä. Joitakin monivalintakysymyksiä oli mahdollista täydentää myös avovastauksilla. Monivalintakysymysten lisäksi kysely sisälsi kolme avointa kysymystä, jotka liittyivät etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen mahdollisuuksiin, haasteisiin ja tulevaisuuden näkymiin.

Kyselyyn vastasi yhteensä 150 kuntaa. Kyselyyn vastattiin erikseen suomenkielisen ja ruotsinkielisen perusopetuksen näkökulmasta. Jos kunta on kaksikielinen, kyselyyn on voinut vastata kahdesti. Kyselyyn vastauksia saatiin yhteensä 160, joista 139 vastasi suomenkielisen perusopetuksen näkökulmasta ja 21 ruotsinkielisen perusopetuksen näkökulmasta. Kyselyn vastausprosentti oli 51, sillä Manner-Suomessa on kuntia 292.

Kuva 1. Vastanneet kunnat kuntakokoluokittain.

	Vastanneita kuntia	% vastanneista kunnista	Kuntia kuntakokoluokassa	% kuntakokoluokasta	Vastaajia	% vastaajista
Yli 50 000 as.	13	9	21	62	15	9
20 001-50 000 as.	18	12	33	55	20	12
10 001-20 000 as.	16	11	41	39	17	11
5 001-10 000 as.	34	23	67	51	39	24
Alle 5 000 as.	69	46	130	53	69	43
Yhteensä	**150**	**100**	**292**	**51**	**160**	**100**

Kyselyyn vastasi kuntia jokaisesta kuntakokoluokasta. Suhteessa eniten kyselyyn vastasivat yli 50 000 asukkaan kunnat (62 %), mutta määrällisesti eniten vastauksia saatiin alle 5 000 asukkaan kunnista (69).

1.1 Opetuksen järjestäminen etäyhteyksin

Kuntien toimintaympäristön muutokset, kuten oppilasmäärien väheneminen, alueiden väliset erot sekä opetushenkilöstön saatavuuteen liittyvät vaikeudet, luovat perusopetuksen järjestämiseen haasteita eri puolilla Suomea. Kyselyn keskeisenä tarkoituksena olikin saada ymmärrys perusopetuksen järjestämisen nykytilasta sekä mahdollisen etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen käyttöasteesta.

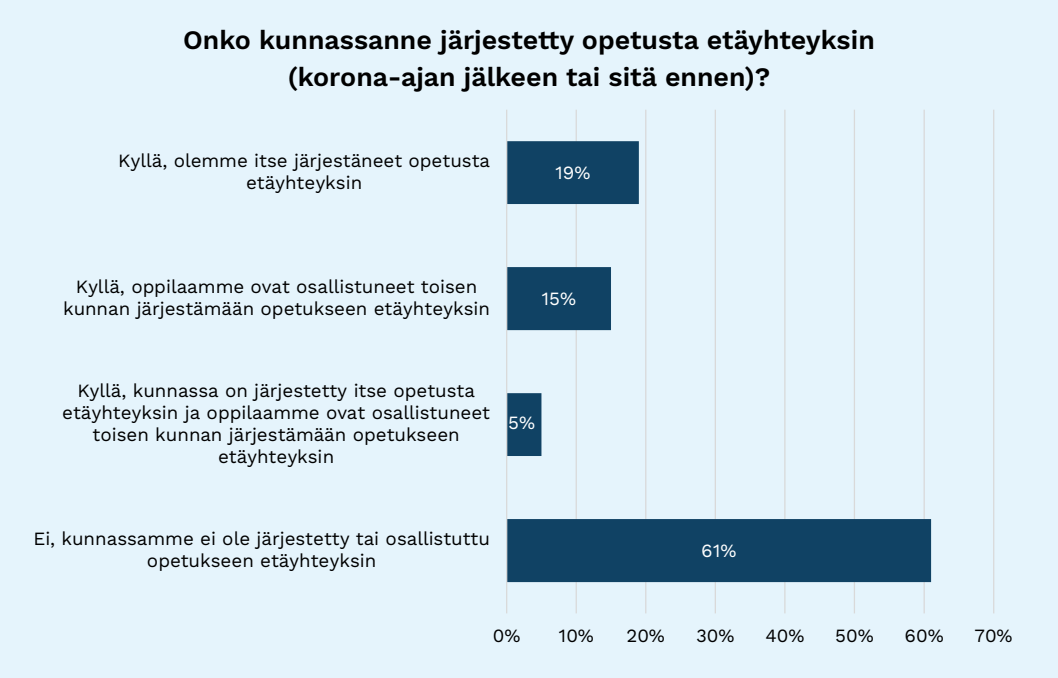

Kuva 2. Onko kunnassanne järjestetty opetusta etäyhteyksin (korona-ajan jälkeen tai sitä ennen)? (Korona-ajalla viitataan vuosiin 2020–2022.) (N=160)

Yhteensä 62 eri kuntaa ilmoitti kyselyssä, että kunnan oppilaat osallistuvat etäyhteyksiä hyödyntävään opetukseen. Kunta on voinut järjestää opetusta itse, sen oppilaat ovat voineet osallistua toisen kunnan järjestämään opetukseen tai molemmat vaihtoehdot ovat voineet toteutua.

Vastauksia etäyhteyksiähyödyntävästä opetuksen kokemuksesta saatiin 59 suomenkielisen ja neljä ruotsinkielisen perusopetuksen osalta. Kyselyyn vastanneista 39 prosenttia ilmoitti, että heidän kunnassaan oli joko järjestetty etäyhteyksin opetusta tai oppilaat olivat osallistuneet toisen kunnan järjestämään opetukseen etäyhteyksin tai molempia. Näistä yksi kunta vastasi, että kunnassa järjestetään opetusta etäyhteyksin sekä suomenkielisessä opetuksessa että ruotsinkielisessä opetuksessa.

Kyselyyn vastanneista 61 prosenttia vastasi, että kunnassa ei ollut järjestetty tai kunnan oppilaat eivät olleet osallistuneet opetukseen etäyhteyksin. Yhteensä

90 eri kuntaa ilmoittaa, ettei heillä järjestetä opetusta etäyhteyksin. Näistä vastaajista 80 vastasivat suomenkielisen ja 17 vastasivat ruotsinkielisen perusopetuksen osalta. Kyselyssä pyydettiin jättämään korona-ajan poikkeusjärjestelyinä toteutettu etäopetus tarkastelun ulkopuolelle.

Kyselyn loput kysymykset, viimeistä kaikille avointa kysymystä lukuun ottamatta, on suunnattu niille vastaajille, jotka ovat järjestäneet tai osallistuneet opetukseen etäyhteyksin.

Kyselyn monivalintakysymykset ja avoimet kysymykset on analysoitu yleisellä tasolla. Yksittäisiä kysymyksiä voidaan tarkastella kuntakokoluokittelun kautta tai suomenkielisen ja ruotsinkielisen perusopetuksen yksittäisten havaintojen kautta. Yleistä vertailua ei tulla suomenkielisen ja ruotsinkielisen perusopetuksen järjestämisen välillä tekemään, sillä vastaajamäärät luovat hyvin epäsuhtaisen asetelman, joka ei suoraan ole vertailukelpoinen. Mikäli kuntakokoluokitusta tai suomenkielisen ja ruotsinkielisen opetuksen järjestämistä ei nosteta kysymyksessä erikseen esille, niistä saadut havainnot mukailevat yleistä kehitystä.

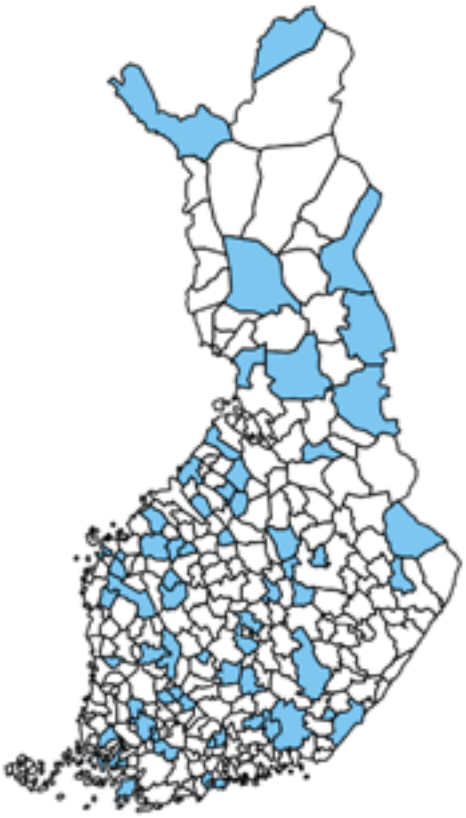

Kuva 3. Kunnat, joissa järjestetty opetusta etäyhteyksin.
Karttaan on merkitty sinisellä kunnat, joissa on järjestetty tai joiden oppilaat ovat osallistuneet etäyhteyksiä hyödyntävään perusopetukseen. Kunta on voinut järjestää opetusta itse, sen oppilaat ovat voineet osallistua toisen kunnan järjestämään opetukseen tai molemmat vaihtoehdot ovat voineet toteutua.

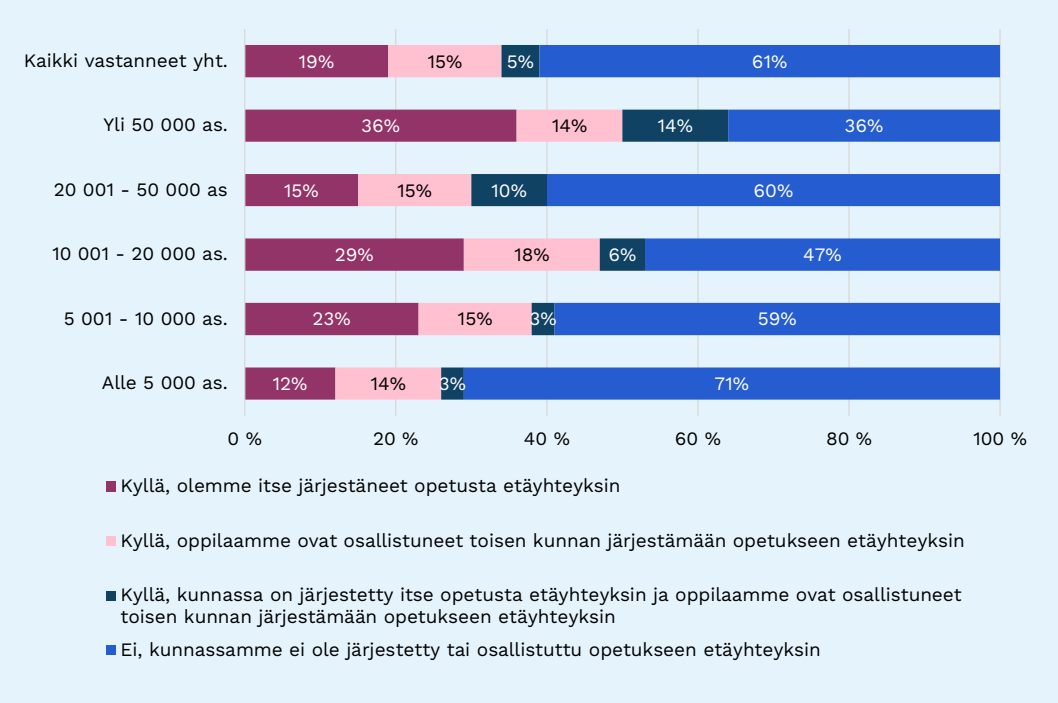

Kuva 4. Onko kunnassanne järjestetty opetusta etäyhteyksin (korona-ajan jälkeen tai sitä ennen)? (Korona-ajalla viitataan vuosiin 2020–2022.) (N=160) Vastanneet kunnat kuntakokoluokittain.

Kunnan koko näyttää olevan yhteydessä etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen järjestämiseen ja siihen osallistumiseen. Pääsääntöisesti mitä pienempi kunta on, sitä harvemmin sillä on kokemusta etäyhteyksiä hyödyntävästä opetuksesta. Poikkeuksen muodostavat 20 001–50 000 asukkaan kunnat.

Alle 5 000 asukkaan kuntien vastaajista 71 prosenttia ilmoitti, ettei kunnassa ollut järjestetty etäyhteyksiä hyödyntävää opetusta eivätkä kunnan oppilaat olleet osallistuneet tällaiseen opetukseen. Yli 50 000 asukkaan kunnissa vastaava osuus oli 36 prosenttia.

Vastauksissa korostui kuntien itse järjestämä etäyhteyksiä hyödyntävä opetus. Osa kunnista ilmoitti myös oppilaidensa osallistuneen toisen kunnan järjestämään opetukseen. Joissakin kunnissa oli sekä järjestetty opetusta itse että osallistuttu toisen kunnan järjestämään opetukseen.

2 Etäyhteyksin järjestetyn opetuksen tarpeet

Perusopetuksen toimintaympäristö on muuttunut viime vuosina. Pitkät välimatkat ja oppilasmäärien väheneminen etenkin harvaan asutuilla alueilla voivat vaikeuttaa varsinkin niiden oppiaineiden järjestämistä, jossa kelpoisen opettajan saaminen on hankalaa tai oppilasmäärät ovat vähäiset.

Etäyhteyksin järjestetty opetus voisi tarjota yhden keinon vastata näihin haasteisiin. Sen avulla voidaan esimerkiksi laajentaa opetustarjontaa, muodostaa kuntien välisiä opetusjärjestelyjä sekä mahdollistaa opetuksen järjestäminen tilanteissa, joissa oppilasryhmät ovat pieniä tai opettajaresurssit rajallisia. Etäyhteyksien hyödyntämisen mahdollisuudet ja tarpeet kuitenkin vaihtelevat kuntien sekä alueiden välillä.

2.1 Etäyhteyksin järjestetyn opetuksen kohderyhmä, tilanteet ja oppiaineet

Kyselyssä tiedusteltiin, millä vuosiluokilla ja missä tilanteissa sekä oppiaineissa kunnassa on järjestetty opetusta etäyhteyksin.

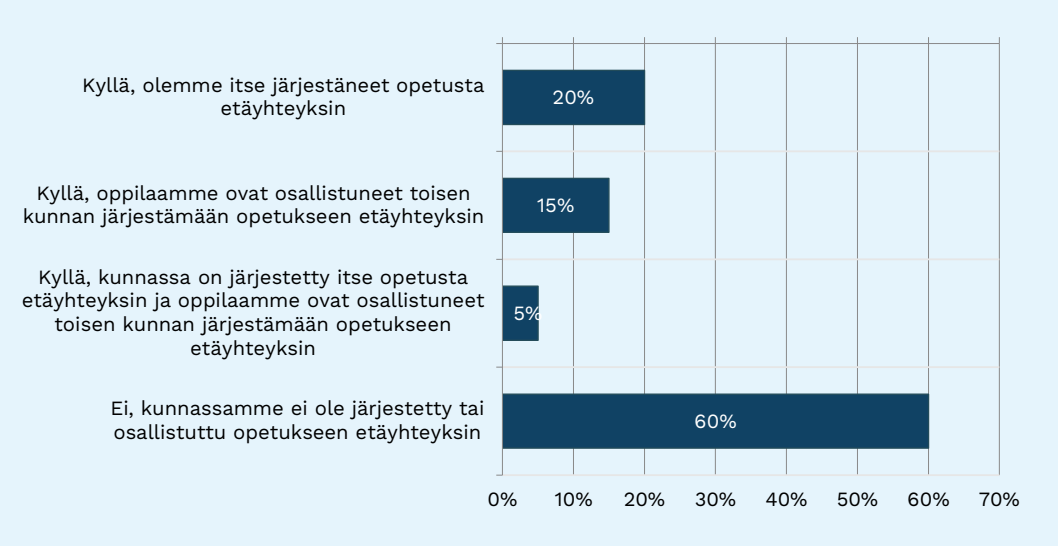

Kuva 5. Millä vuosiluokilla kunnassanne on järjestetty opetusta etäyhteyksin? (N=61)

Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus painottuu selvästi ylemmille vuosiluokille. Yleisimmin opetusta on järjestetty etäyhteyksin vuosiluokilla 5–6 (75 %) sekä vuosiluokilla 7–9 (72 %). Lisäksi vuosiluokilla 3–4 etäyhteyksiä hyödyntävä opetus oli verrattain yleistä, sillä 62 % vastaajista ilmoitti järjestäneensä opetusta etäyhteyksin näillä vuosiluokilla.

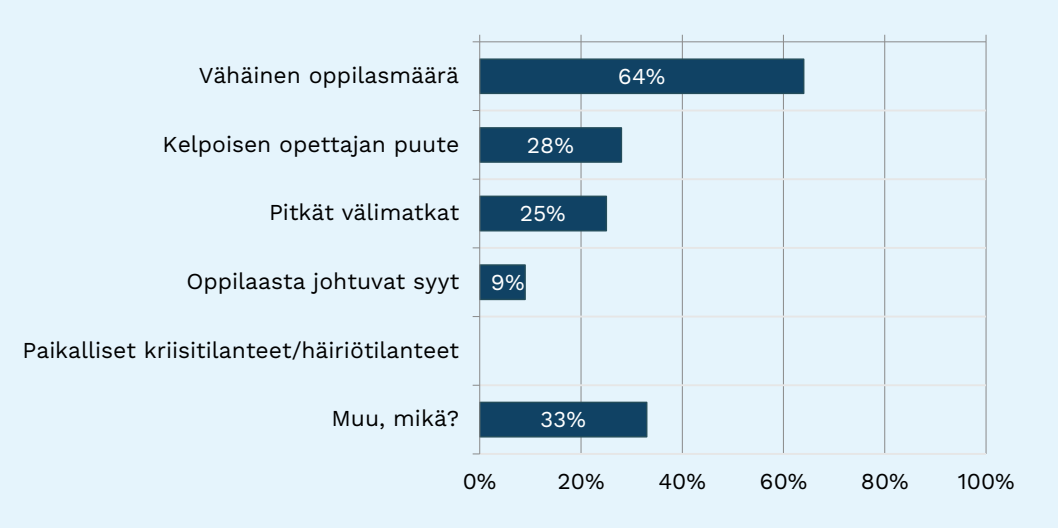

Kuva 6. Missä tilanteissa opetusta on järjestetty etäyhteyksin? (N=64)

Vähäinen oppilasmäärä on keskeisin syy (64 %) etäyhteyksin järjestetyn opetuksen käytössä. Sen sijaan yksikään kyselyyn vastannut kunta ei ilmoittanut paikallisia kriisi- tai häiriötilanteita syyksi opetuksen järjestämiselle etäyhteyksin. Monivalintavaihtoehdoista seuraavaksi yleisimpiä etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen järjestämisen perusteita olivat kelpoisen opettajan puute (28 %) ja pitkät välimatkat (25 %). Lisäksi opetusta on järjestetty etäyhteyksin oppilaasta johtuvien syiden perusteella (9 %) kunnista.

21 vastaajaa (33 %) on kirjoittanut avovastauskohtaan muita tilanteita, joissa opetusta on järjestetty etäyhteyksin. Avovastauksissa korostui etäyhteyksien hyödyntäminen monipuolisen opetustarjonnan turvaamisessa ja laajentamisessa. Etäyhteyksiä oli käytetty erityisesti kielten, uskonnon ja muiden katsomusaineiden sekä oman äidinkielen opetuksessa. Vastauksissa nostettiin esiin myös erilaisia etäopetukseen liittyviä hankkeita ja kokeiluja.

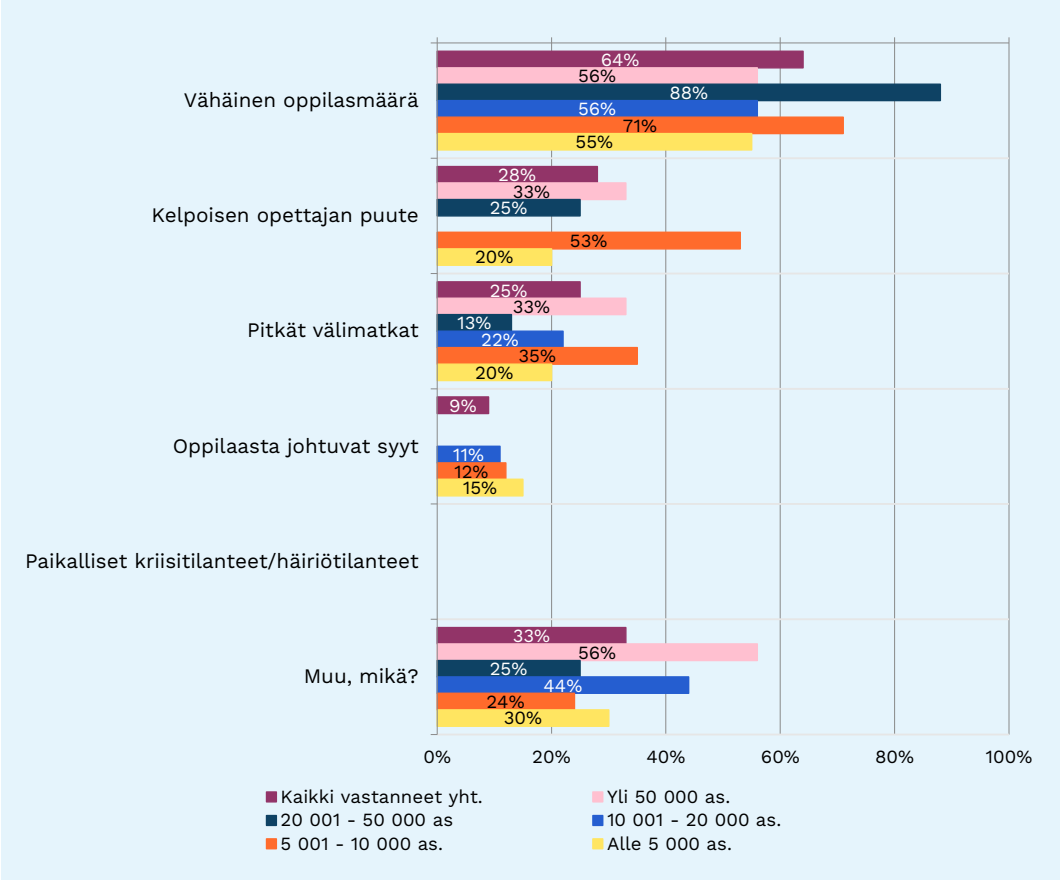

Kuva 7. Missä tilanteissa opetusta on järjestetty etäyhteyksin? (N=64). Vastaukset kuntakokoluokittain.

Kun etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen järjestämistä tarkastellaan kuntakokoluokittain, tulokset noudattavat pääosin koko aineistosta muodostuvaa yleiskuvaa. Tarkempi tarkastelu nostaa kuitenkin esiin myös kuntakokoluokkien välisiä eroja sekä yksittäisiä mielenkiintoisia havaintoja.

Vähäinen oppilasmäärä on yleisin syy etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen järjestämiselle riippumatta kuntakoosta. Koko aineistossa 64 prosenttia vastanneista kunnista ilmoitti hyödyntäneensä etäyhteyksiä vähäisen oppilasmäärän vuoksi. Osuus oli kuitenkin tätä suurempi erityisesti 20 001–50 000 asukkaan kunnissa (88 %) sekä 5 001–10 000 asukkaan kunnissa (71 %).

Kelpoisen opettajan puute on puolestaan etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen järjestämisen perusteena 28 prosentissa vastanneista kunnista. Kuntakokoluokittain tarkasteltuna syy korostuu erityisesti 5 001–10 000 asukkaan kunnissa, joista yli puolet (53 %) ilmoitti hyödyntäneensä etäyhteyksiä kelpoisen opettajan puutteen vuoksi. Muissa kuntakokoluokissa osuus vaihteli 20–40 prosentin välillä.

Pitkät välimatkat ovat etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen järjestämisen perusteena neljänneksessä (25 %) kunnista. Kuntakokoluokittain tarkasteltuna syy korostuu erityisesti yli 50 000 asukkaan kunnissa (33 %) sekä 5 001–10 000 asukkaan kunnissa (35 %). Muissa kuntakokoluokissa pitkät välimatkat olivat perusteena selvästi harvemmin.

Oppilaasta johtuvat syyt ovat melko harvinainen peruste etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen järjestämisessä. Koko aineistosta vain 9 prosenttia vastanneista kunnista ilmoittaa hyödyntäneensä etäyhteyksiä tällaisissa tilanteissa. Kuntakokoluokittain tarkasteltuna peruste esiintyy ainoastaan alle 20 000 asukkaan kunnissa, joissa osuudet vaihtelivat 11–15 % välillä.

Kolmasosa vastanneista kunnista (33 %) valitsi myös vaihtoehdon ”Muu, mikä?”, johon kunnat pystyivät kirjoittamaan avoimia vastauksia. Kuntakokoluokittain tarkasteltuna osuudet vaihtelevat huomattavasti. Yleisintä avovastauksen kirjoittaminen on yli 50 000 asukkaan kunnissa, joista 56 prosenttia vastanneista ilmoittaa järjestäneensä opetusta etäyhteyksin muusta syystä. Vastaavasti pienimmät osuudet voidaan havaita 20 001–50 000 asukkaan sekä 5 001–10 000 asukkaan kunnissa, joissa noin neljännes vastanneista kunnista valitsee kyseisen vaihtoehdon.

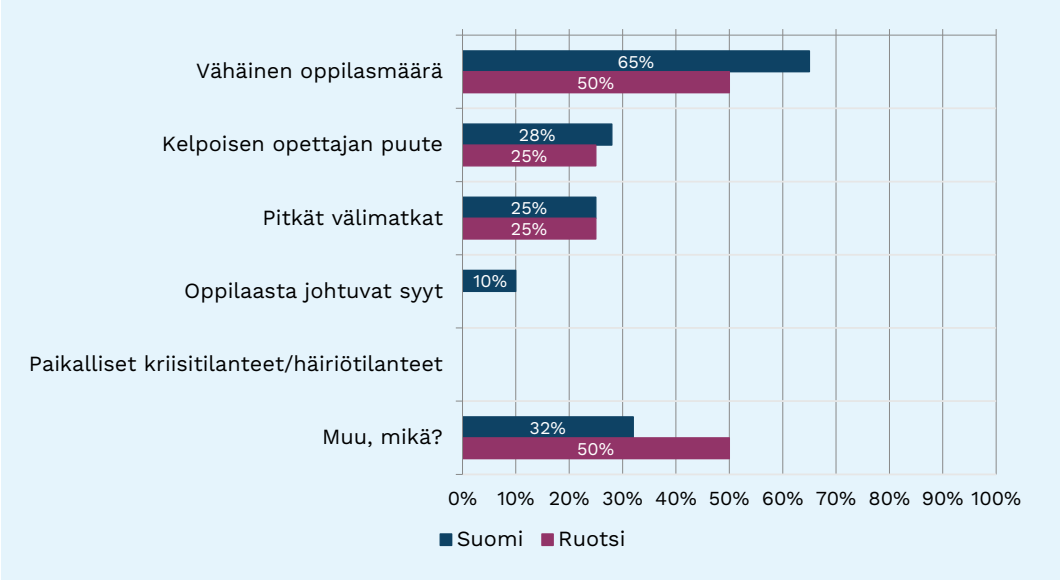

Kuva 8. Missä tilanteissa opetusta on järjestetty etäyhteyksin? (N=64). Suomenkielisen ja ruotsinkielisen perusopetuksen vastausjakauma.

Suomen- ja ruotsinkielisen opetuksen välillä ei havaittu merkittäviä eroja etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen järjestämisen perusteissa, vaan tulokset noudattelevat pääosin samaa kaavaa molempien kieliryhmien vastauksissa. Molemmissa kieliryhmissä vähäinen oppilasmäärä on edelleen yleisin syy etäyhteyksien hyödyntämiselle. Lisäksi kelpoisen opettajan puutteen sekä pitkien välimatkojen

merkitys on varsin samakaltainen. Erona kieliryhmien välillä voidaan kuitenkin havaita se, että suomenkielisessä opetuksessa oppilaasta johtuvat syyt nousivat esiin etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen perusteena (10 %), kun taas ruotsinkielisessä opetuksessa niitä ei ilmoitettu lainkaan.

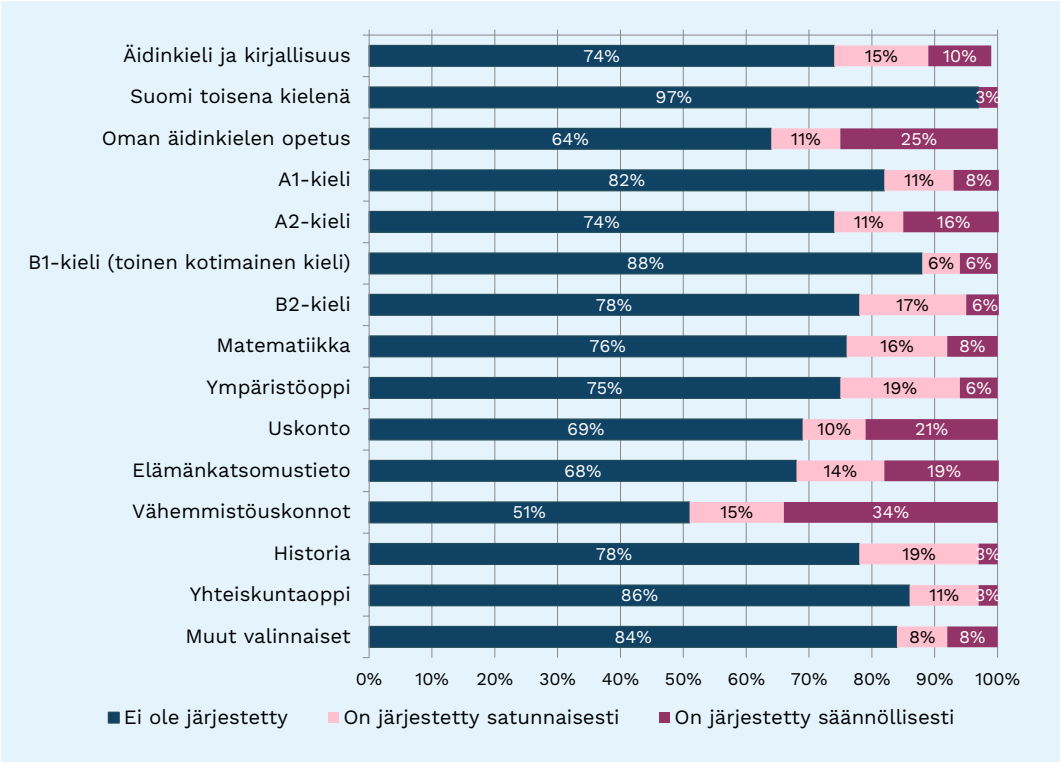

Kuva 9. Missä oppiaineissa opetusta on järjestetty etäyhteyksin? (N=63)

Oppiainekohtaisesti tarkasteltuna etäyhteyksiä hyödyntävän opetus on melko harvinaista, sillä keskimäärin 76 prosenttia vastanneista kunnista ilmoitti, ettei kyseistä oppiainetta järjestetä etäyhteyksin. Etäyhteyksiä kuitenkin hyödynnetään oppiaineissa satunnaisesti (keskimäärin 12,1 %) ja säännöllisesti (keskimäärin 11,6 %).

Säännöllisesti etäyhteyksiä hyödyntävä opetus painottuu erityisesti vähemmistöuskontoihin (34 %), oman äidinkielen opetukseen (25 %), uskontoon (21 %), elämänkatsomustietoon (19 %) sekä A2-kieliin (16 %).

Satunnainen käyttö korostuu erityisesti historiassa (19 %), ympäristöopissa (19 %) sekä B2-kielissä (17 %).

Suomi toisena kielenä -opetus näyttäytyy tarkastelussa poikkeuksena, sillä vain 3 prosenttia vastaajista ilmoitti järjestäneensä opetusta etäyhteyksin säännöllisesti, eikä oppiainetta ollut järjestetty etäyhteyksin lainkaan satunnaisesti.

Muut oppiaineet, joissa opetusta on järjestetty etäyhteyksin. (N=16)

(Avoin kysymys)

Avoimissa vastauksissa korostuvat erityisesti vähemmistöuskonnot, saamen kieli sekä kielten opetus. Lisäksi yksittäisissä vastauksissa etäyhteyksiä on hyödynnetty oppilaiden terveydellisiin syihin liittyvissä tilanteissa sekä kuntien välisissä opetuskokeiluissa.

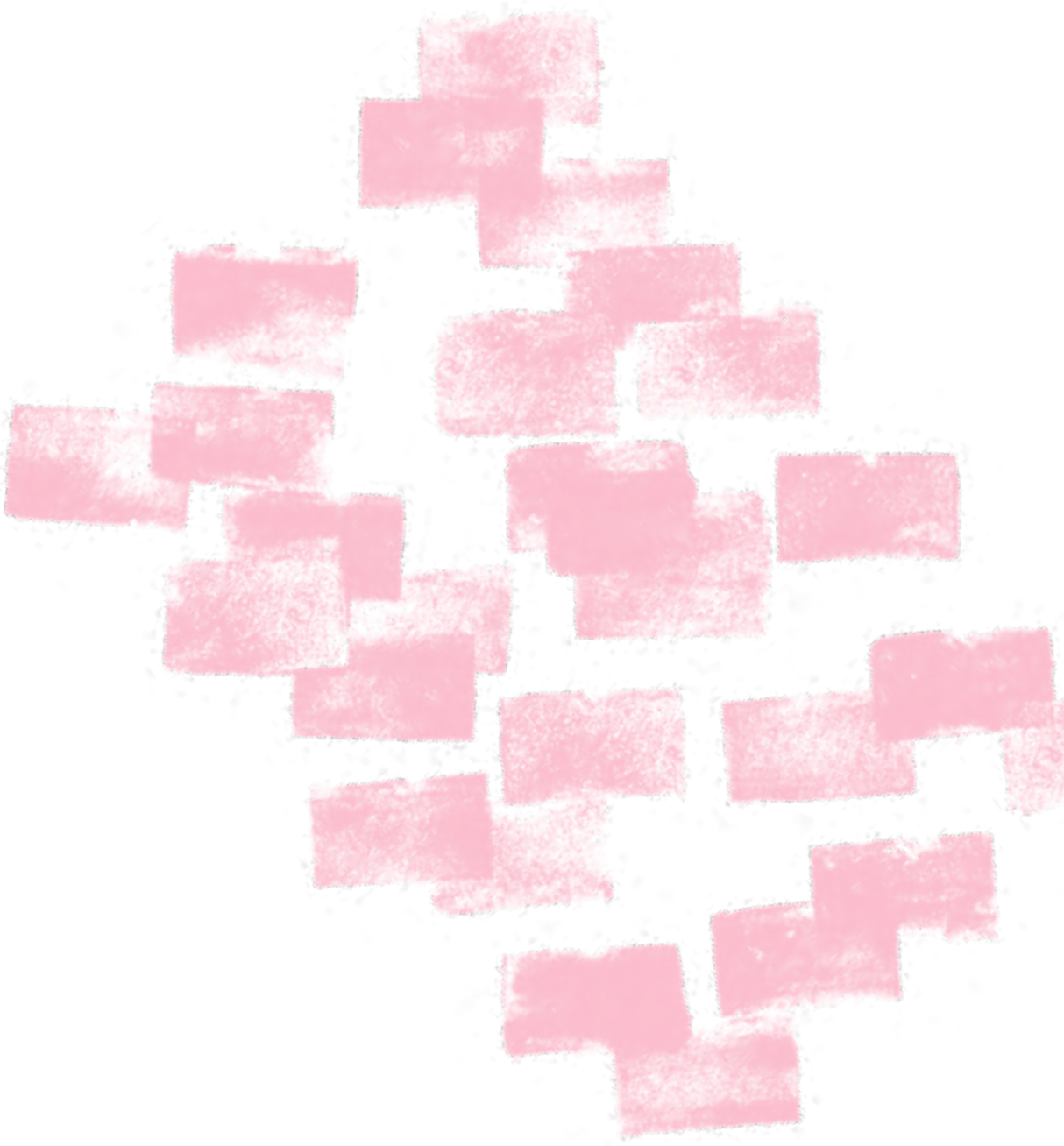

3 Etäyhteyksin järjestetyn opetuksen nykytila

Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus ei ole vielä suurimassa osassa kuntia vakiintunut osaksi perusopetuksen järjestämistä ja sen toteutustavat vaihtelevat aina opetuksen tavoitteiden, oppiaineiden, käytettävissä olevien resurssien sekä paikallisten olosuhteiden mukaan. Etäyhteyksien hyödyntäminen opetuksessa voi edellyttää esimerkiksi yhteistyötä opetuksen järjestämisessä, toimivien pedagogisten ratkaisujen etsimistä ja löytämistä sekä toimivaa tekniikkaa.

Kuntien kokemukset aiheesta tarjoavat arvokasta tietoa siitä, millaisia käytäntöjä ja toimintatapoja etäyhteyksiä hyödyntäneen opetuksen järjestämisessä on kehitetty sekä millaisia hyötyjä ja haasteita siihen on liittynyt.

3.1 Etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen järjestelyt, toimivuus, onnistumiset ja haasteet

Etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen toteutustavat voivat vaihdella niin kuntien välillä kuin niiden sisälläkin.

Kyselyssä selvitettiin, millaisia järjestelyjä opetuksen toteuttamisessa on hyödynnetty sekä millaisia kokemuksia kunnilla on etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen toimivuudesta, onnistumisista sekä siihen liittyvistä haasteista.

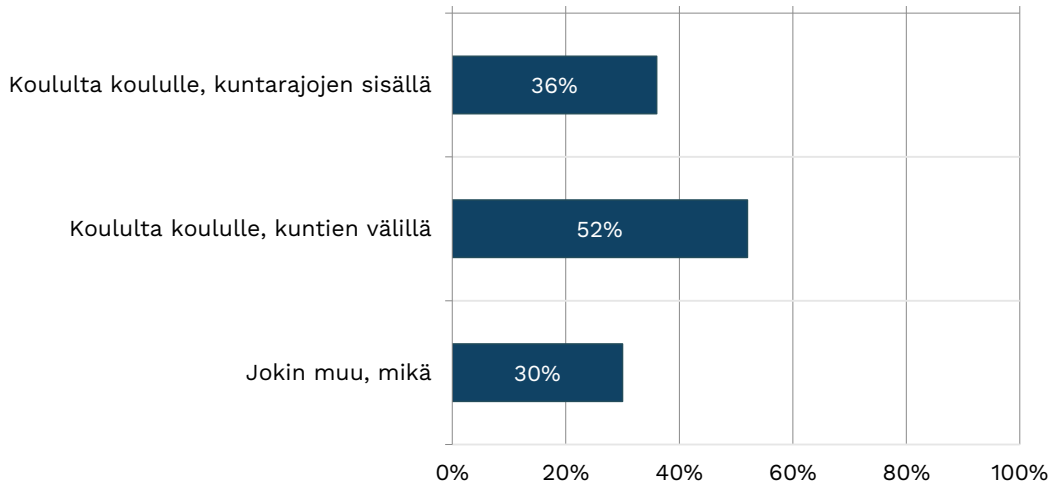

Kuva 10. Millä tavoin opetusta on järjestetty etäyhteyksin? (N=64)

Opetusta on vastausten mukaan järjestetty eniten etäyhteyksin koululta koululle kuntien välille (52 %), kun taas koululta koululle, kuntarajojen sisällä opetusta on etäyhteyksin järjestänyt 36 % vastaajista.

Tulosten perusteella etäyhteyksiä hyödynnetään siis merkittävässä määrin kuntien välisessä yhteistyössä. Lisäksi on merkittävää huomata, että 30 prosenttia vastaajista kertoi järjestävänsä opetusta etäyhteyksin jollain toisella tapaa ”jokin muu, mikä” -avovastauksissa.

Avoimien vastausten perusteella etäyhteyksiä on hyödynnetty erilaisissa tilanteissa. Etäyhteyksin on joissakin tilanteissa välitetty opetusta koulusta oppilaan kotiin tai sairaalaan esimerkiksi terveydellisten syiden nojalla. Lisäksi vastauksissa nousi esiin järjestelyjä, joissa opettaja opettaa etäyhteyden välityksellä esimerkiksi toisesta koulusta, työpisteeltä tai kotoa käsin koulussa olevia oppilaita.

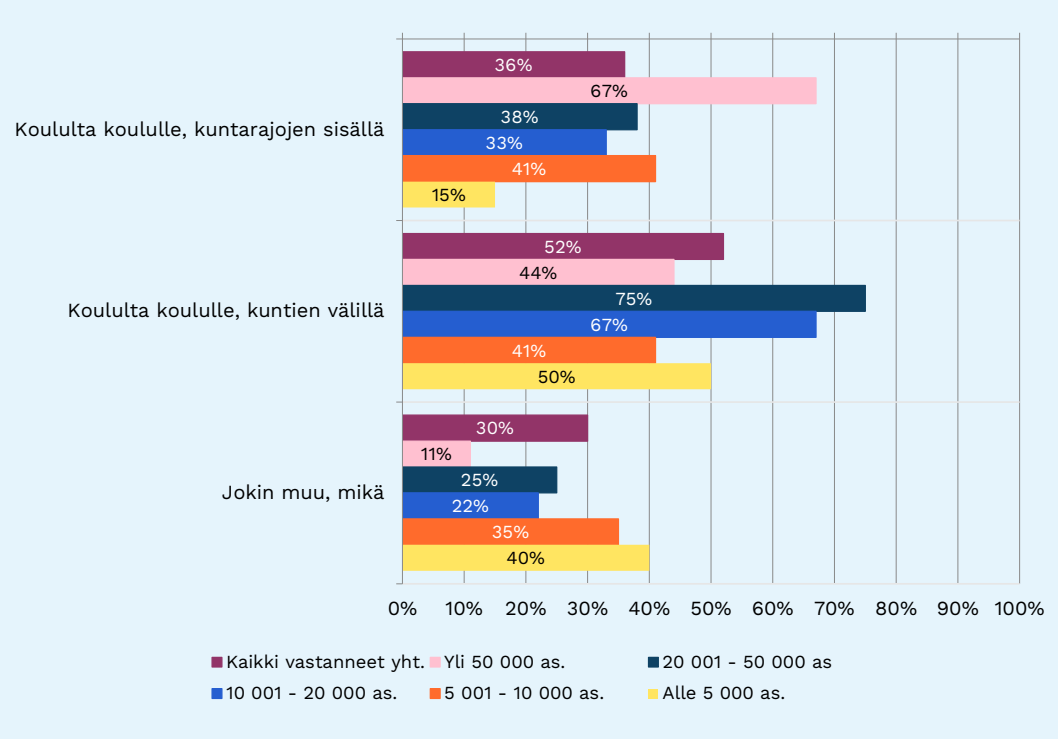

Kuva 11. Millä tavoin opetusta on järjestetty etäyhteyksin? (N=64) Vastaukset kuntakokoluokittain

Kuntakokoluokittainen tarkastelu noudattaa pääpiirteissään koko aineistosta muodostuvaa yleiskuvaa. Tuloksista voidaan kuitenkin tunnistaa myös kuntakokoluokkien välisiä eroja. Erityisesti 10 001–50 000 asukkaan kunnissa kuntien välinen yhteistyö korostuu etäyhteyksiä hyödyntävässä opetuksessa, sillä koululta koululle kuntien välillä etäyhteyksin toteutettua opetusta ilmoitti järjestäneensä 60–75 % vastanneista kunnista.

Sen sijaan yli 50 000 asukkaan kunnissa etäyhteyksiä hyödynnettiin pääasiassa kuntarajojen sisällä koulujen välisessä opetuksessa (67 %). Pienimmissä, alle 10 000 asukkaan kunnissa puolestaan vastauksissa korostuivat muut järjestämistavat vastausvaihtoehto.

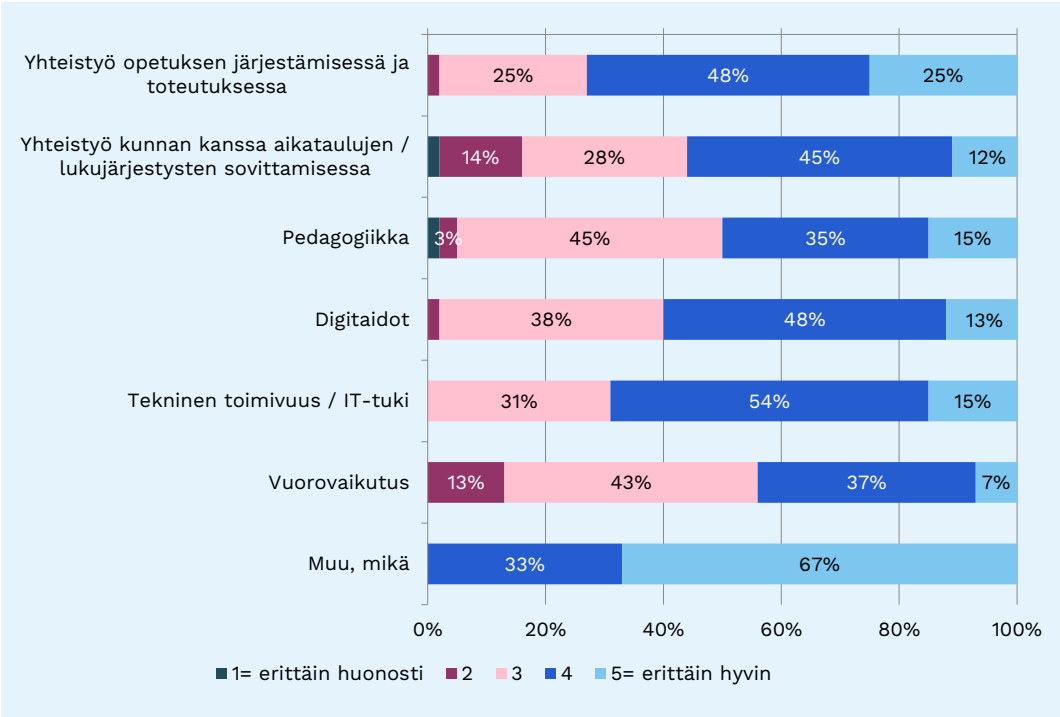

Kuva 12. Miten opetuksen järjestäminen etäyhteyksin on toiminut seuraavilla osa-alueilla? (N=62)

Vastaajien arviot etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen toimivuudesta ovat kokonaisuudessaan myönteisiä. Vuorovaikutusta lukuun ottamatta kaikilla osa-alueilla yli puolet vastaajista arvioivat toimivuuden hyväksi tai erittäin hyväksi.

Parhaat arviot saivat digitaidot sekä tekninen toimivuus ja IT-tuki, joiden keskiarvo oli 3,1. Digitaalisten taitojen osalta 61 prosenttia vastaajista arvioi toimivuuden hyväksi tai erittäin hyväksi, ja teknisen toimivuuden sekä IT-tuen osalta vastaava osuus oli 69 prosenttia. Vaikka yhteistyö opetuksen järjestämisessä ja toteutuksessa -keskiarvo oli 2.7, kyseisen kategorian toimivuus arvioitiin silti (73 %) erittäin hyväksi tai hyväksi, mikä on paras yksittäisen toimivuuden arvio. Myös opetuksen pedagoginen toteutus arvioitiin pääosin myönteisesti, sillä puolet vastaajista piti sitä hyvänä tai erittäin hyvänä ja 45 prosenttia neutraalina.

Eniten haasteita nähtiin kuitenkin kuntien välisessä yhteistyössä aikataulujen ja lukujärjestysten yhteensovittamisessa sekä opetuksen vuorovaikutuksessa. Vaikka yli puolet vastaajista arvioi aikataulujen yhteensovittamisen toimivan hyvin tai

erittäin hyvin (57 %), antoi 16 prosenttia vastaajista siitä huonon tai erittäin huonon arvosanan. Vuorovaikutuksen osalta vastaajien näkemykset jakautuivat tasaisemmin. Vastaajista 43 prosenttia arvioi vuorovaikutuksen hyväksi tai erittäin hyväksi, 43 prosenttia neutraaliksi ja 13 prosenttia huonoksi tai erittäin huonoksi.

Tulosten perusteella etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen vahvuudet liittyvät erityisesti tekniseen toimivuuteen, digitaalisiin valmiuksiin sekä opetuksen käytännön toteutukseen. Haasteet puolestaan näyttävät liittyvän ennen kaikkea opetuksen vuorovaikutuksellisuuteen sekä kuntien välisen yhteistyön edellyttämiin aikataulu- ja lukujärjestelyihin.

3.2 Etäyhteyksin järjestetyn opetuksen onnistumiset

Kerro mikä etäyhteyksin järjestetyssä opetuksessa on ollut erityisen onnistunutta. (N=39) (Kerro esimerkiksi erilaisia malleja ja toimintatapoja, mitkä on koettu toimiviksi.)

Kyselyn avoimissa vastauksissa etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen onnistumiset liittyivät erityisesti opetuksen saavutettavuuden parantamiseen, toimivien toimintamallien kehittämiseen sekä eri toimijoiden väliseen yhteistyöhön. Vastausten perusteella etäyhteydet ovat mahdollistaneet opetuksen järjestämisen tilanteissa, joissa opetuksen toteuttaminen muutoin olisi ollut haastavaa tai mahdotonta. Samalla kunnissa on kehitetty ja vakiinnutettu toimintatapoja, jotka tukevat etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen laadukasta järjestämistä.

Useissa vastauksissa korostuu toimivien käytänteiden ja toimintamallien merkitys. Erityisen onnistuneina pidettiin ratkaisuja, joissa etäopetuksen järjestämiseen osallistuvat opettajat ja muu henkilöstö olivat yhdessä kehittäneet toimintatapoja sekä jakaneet kokemuksia esimerkiksi etäpedagogiikasta. Hyvien toimintatapojen kehittämisen lisäksi etäyhteyksien koetaan mahdollistavan myös laajemman opetustarjonnan.

Etäyhteyksien merkittäväksi vahvuudeksi nähtiin opetuksen mahdollistaminen oppiaineissa, joissa oppilasryhmät ovat pieniä tai opetuksen järjestämiseen liittyy muita haasteita. Vastauksissa nostettiin esille erityisesti vähemmistöuskontojen, valinnaisaineiden sekä kielten opiskelun mahdollistaminen etäyhteyksien välityksellä. Tämän lisäksi etäyhteydet ovat mahdollistaneet opetuksen tarjoamisen oppilaille, joiden osallistuminen lähiopetukseen ei ole ollut mahdollista esimerkiksi sairaalahoidon tai muiden yksilöllisten syiden vuoksi. Laajentuneen ja saavutettavamman opetustarjonnan turvaamisen lisäksi onnistumista koetaan myös yhteistyössä.

Monissa vastauksissa onnistumisia selitettään eri toimijoiden välisellä yhteistyöllä. Toimiviksi koetaan sekä koulujen, kuntien kuin myös opettajien väliset yhteistyörakenteet, joiden avulla opetusta voidaan järjestää yli koulu- ja

kuntarajojen. Samalla vastauksissa korostetaan onnistunutta vuorovaikutusta sekä sellaisia toimintamalleja, joissa etä- ja lähiopetuksen välillä vuorotellaan tarkoituksenmukaisella tavalla esimerkiksi paremman osallisuuden saavuttamisen vuoksi.

Etäyhteyksin järjestetyn opetuksen onnistumista yhdistävät lisäksi toimiva teknologia, opettajien myönteinen suhtautuminen etäyhteyksien hyödyntämiseen sekä etäopetuksen koordinoinnista vastaavat henkilöt, joilla on kokonaiskuva hallinnassa. Vastausten perusteella onnistuneen etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen taustalla on siis usein sekä toimiva tekninen infrastruktuuri että motivoitunut ja kehittämismyönteinen henkilöstö.

Kokonaisuutena tarkasteltuna vastauksista välittyy se, että etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen suurimmat onnistumiset liittyvät ennen kaikkea saavutettavan opetuksen vahvistamiseen, kuntien välisen yhteistyön mahdollistamiseen sekä sellaisten pedagogisten ratkaisujen kehittämiseen, joiden avulla opetusta voidaan tarjota joustavasti erilaisissa tilanteissa ja toimintaympäristöissä.

3.3 Etäyhteyksin järjestetyn opetuksen haasteet

Kerro omin sanoin tilanteista, joissa opetuksen järjestäminen etäyhteyksin on ollut haastavaa tai mahdotonta (N=35)

Kyselyn avoimissa vastauksissa etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen haasteet liittyivät erityisesti opetuksen käytännön järjestelyihin, vuorovaikutukseen sekä opetuksen toteuttamisen edellyttämiin resursseihin. Vastauksista välittyy, että etäyhteyksiä hyödyntävä opetus koetaan monissa tilanteissa toimivaksi ratkaisuksi, mutta sen järjestäminen edellyttää huolellista suunnittelua, toimivia teknisiä ratkaisuja sekä selkeitä vastuunjakoja eri toimijoiden välillä.

Keskeisimpänä haasteena vastauksissa korostuu eri koulujen ja kuntien välinen aikataulujen yhteensovittaminen. Erityisesti eri vuosiluokkien lukujärjestysten yhteensovittaminen koetaan haastavaksi tilanteissa, joissa opetusta järjestetään yhteistyössä useiden koulujen tai kuntien välillä. Lisäksi koulukuljetuksiin liittyvät järjestelyt saattoivat rajoittaa opetuksen aikatauluttamista ja vaikeuttaa etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen järjestämistä. Aikataulullisten haasteiden lisäksi myös tietotekniset ongelmat nostettiin esiin.

Useissa vastauksissa nousivat esiin tietoteknisiin ratkaisuihin liittyvät haasteet. Ongelmia aiheuttivat muun muassa heikot verkkoyhteydet, puutteellinen laitteisto sekä teknisten järjestelmien toimintahäiriöt. Vaikka toimiva teknologia nähtiin etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen mahdollistajana, sen puutteet saattoivat käytännössä hankaloittaa opetuksen toteuttamista merkittävästi. Lisäksi mainittiin haasteena laadukkaan vuorovaikutuksen mahdollistaminen.

Useat vastaajat nostavat esille vuorovaikutukseen liittyviä haasteita. Etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen koetaan joissakin tilanteissa heikentävän esimerkiksi opettajan ja oppilaiden välistä vuorovaikutusta, vaikeuttavan oppilaiden osallistumista ja osallisuutta sekä haastavan arvioinnin toteuttamisen. Erityisen haastavaksi nähdään sellaiset tilanteet, joissa opettaja ei entuudestaan tuntenut oppilaita riittävän hyvin tai joissa oppilaiden aktiivisen osallistumisen tukeminen etäyhteyden välityksellä on vaikeaa. Vuorovaikutuksen ja osallisuuden kysymysten lisäksi myös valvonta- ja vastuukysymykset haastavat etäyhteyksiä hyödyntävää opetusta.

Valvonta- ja vastuukysymykset nähtiin kokonaisuudessaan haastavina ja epäselvinä. Vastauksissa pohdittiin erityisesti sitä, kuka vastaa oppilaiden valvonnasta etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen aikana ja kenelle tehtävä tosiasiassa kuuluu. Joissakin kunnissa valvonnan järjestäminen nostettiin esiin myös rajoittavana resurssikysymyksenä. Lisäksi kielteiset asenteet etäyhteyksiä hyödyntävää opetusta kohtaan aiheuttivat vaikeuksia. Haasteita aiheuttivat sekä oppilaiden että opetushenkilöstön ennakkoluulot tai varauksellinen suhtautuminen etäyhteyksien hyödyntämiseen, mikä saattoi vaikeuttaa uusien toimintatapojen käyttöönottoon ja vakiinnuttamiseen.

Kokonaisuutena tarkasteltuna vastauksista välittyy se, että etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen haasteet liittyvät ennen kaikkea pedagogisiin ja organisatorisiin kysymyksiin sekä eri toimijoiden välisen yhteistyön yhteensovittamiseen. Teknisten ratkaisujen ohella onnistunut etäyhteyksiä hyödyntävä opetus edellyttää toimivia käytänteitä, selkeitä vastuita sekä mahdollisuuksia vuorovaikutuksen ylläpitämiseen.

3.4 Etäyhteyksin järjestetyn opetuksen toimivuus

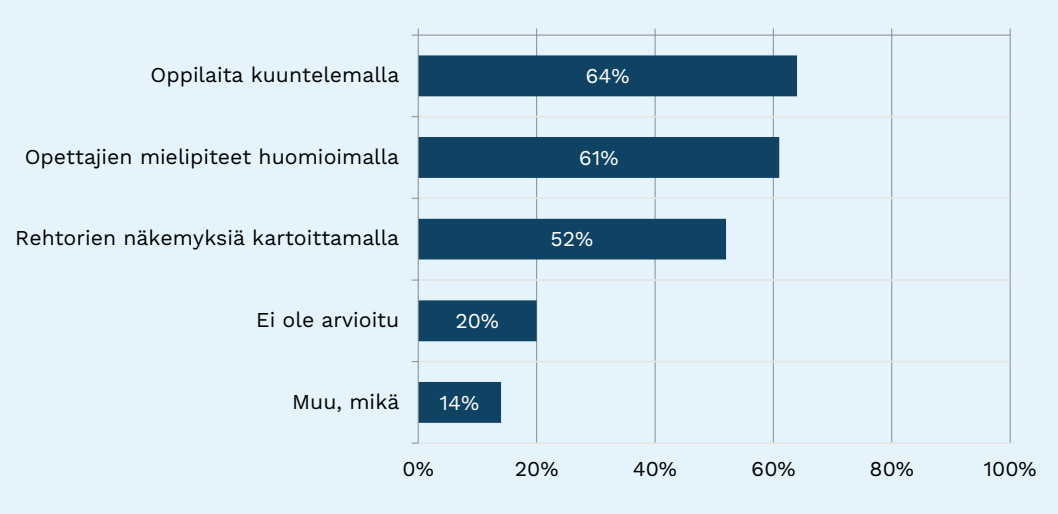

Kuva 13. Miten etäyhteyksin järjestetyn opetuksen toimivuutta on arvioitu? (N=64)

Etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen toimivuutta arvioidaan kunnissa yleisimmin kuulemalla oppilaita (64 %) ja huomioimalla opettajien näkemyksiä (61 %). Myös rehtorien näkemyksiä hyödynnetään arvioinnissa melko laajasti, sillä yli puolet vastaajista (52 %) ilmoitti kartoittavansa myös niitä. Tulokset viittaavat siihen, että etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen arviointi perustuu lähtökohtaisesti opetuksen osapuolten kokemuksiin ja näkemyksiin.

Toisaalta 20 prosenttia vastaajista ilmoitti, ettei etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen toimivuutta ole arvioitu lainkaan. Lisäksi 14 prosenttia vastaajista valitsi vaihtoehdon ”Muu, mikä?”. Kyseisissä avovastauksissa korostuu erityisesti erilaisten palautekyselyiden käyttö sekä huoltajien kuunteleminen etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen arvioinnissa.

4 Etäyhteyksin järjestetyn opetuksen tulevaisuuden näkymät

Kyselyn yhtenä tavoitteena oli selvittää opetuksen järjestäjien näkemyksiä etäopetuksen ja etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen tulevaisuudesta sekä niiden mahdollisuuksista osana perusopetuksen järjestämistä.

Tätä varten kyselyn viimeisenä kysymyksenä oli kaikille avoin kysymys aiheesta, jossa vastaajat saivat omin sanoin kuvailla tulevaisuuden mahdollisia näkymiä. Tähän avokysymykseen oli mahdollisuus vastata kaikilla kyselyyn vastanneilla kunnilla, vaikka he eivät olisi aiemmin hyödyntäneet etäyhteyksiä perusopetuksessa. Kyseiseen kysymykseen saatiin avovastauksia yhteensä 126 kappaletta.

Kuva 14. Kuvaile omin sanoin perusopetuksen etäopetuksen ja etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen tulevaisuuden näkemyksiä. (N=126)
(Kerro esimerkiksi, minkälaisia toiveita ja kehittämistarpeita olette tunnistaneet perusopetuksen etäopetuksessa ja etäyhteyksiä hyödyntävässä opetuksessa.)

4.1 Yleiskuva etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen tulevaisuuden näkymistä

Etäopetuksen ja etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen tulevaisuuden näkymiä koskevaan avoimeen kysymykseen tuli yhteensä 126 vastausta. Tähän kysymykseen vastasi myös niitä kuntia, jotka vastasivat ensimmäisessä kysymyksessä, etteivät järjestä etäopetusta.

Avoimet vastaukset analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi on kolmivaiheinen prosessi, joka muodostuu pelkistämisestä, ryhmittelystä sekä teoreettisten käsitteiden luomisesta. Aluksi vastaukset käydään useasti läpi pyrkien havaitsemaan ne seikat, jotka toistuvat vastauksissa useasti. Nämä toistuvat seikat eli pelkistetyt ilmaukset kirjataan ylös, jonka jälkeen niitä aletaan ryhmittelemään. Ryhmittelyä pyritään jatkamaan niin pitkään, kuin se vain on mahdollista ja tarkoituksenmukaista. Ryhmittelyn jälkeen siirrytään teoreettisten käsitteiden luomiseen, jonka tarkoituksena on muodostaa analyysin kannalta keskeiset käsitteet.

Teoreettisia käsitekokonaisuuksia syntyi avovastauksista viisi kappaletta;

1. Arvot, asenteet ja toimintakulttuuri;
2. Lainsäädännön muutostarpeet;
3. Toimijoiden välinen yhteistyö ja toiminnan reunaehdot;
4. Opettajien pedagogisten valmiuksien kehittäminen ja
5. Monipuolisen opetustarjonnan saavutettavuus.

Seuraavaksi käydään läpi jokaisen käsitekokonaisuuden sisällöt.

4.2 Arvot, asenteet ja toimintakulttuuri

Arvot, asenteet ja toimintakulttuuri -kategoria voidaan ajatella isona kokonaisuutena, joka vaikuttaa muiden neljän käsitekokonaisuuden taustalla.

Vastauksissa lähiopetusta, etäopetusta ja etäyhteyksiä hyödyntävää opetusta lähestyttiin esimerkiksi lapsen edun, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon näkökulmasta. Keskeinen vastauksista esiin noussut havainto on se, että eri opetuksen järjestämisen tapojen puolesta ja vastaan voidaan argumentoida kaikkien edellä mainittujen käsitteiden näkökulmasta. Siinä missä osa vastaajista näki etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen tai etäopetuksen monipuolisen ja yhdenvertaisemman opetustarjonnan mahdollistajana, osa vastaajista näki etäopetuksen tai etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen syövän opetuksen yhdenvertaisuutta, sillä kaikilla tulisi olla yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua kaikkeen opetukseen paikan päällä.

Siinä missä arvot vaikuttavat etäopetuksen ja etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen näkemyksiin, myös asenteilla on vaikutusta. Suurin osa vastaajista toivoi etäopetuksen ja etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen kehitystä ja entistä järjestelmällisempää käyttöönottoa tai edes niiden hyödyntämistä erilaisissa poikkeustapauksissa, kuten yksittäisissä oppiaineissa tai yksittäisten oppilaiden poikkeusjärjestelyissä. Vähemmistö vastaajista suhtautui kuitenkin kielteisesti etäopetukseen tai etäyhteyksiä hyödyntävään opetukseen tai toi esiin esimerkiksi opettajien sekä oppilaiden negatiivisen asenteen kyseisiä opetusmuotoja kohtaan.

Kokonaisuudessa voidaan sanoa, että etäopetuksen ja etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen tulevaisuuden näkemyksiä värittävät vahvasti erilaiset arvot ja asenteet. Vastaajista suurin osa suhtautui kuitenkin myönteisesti etäyhteyksiä hyödyntävään opetukseen ja toivoi, että sitä voitaisiin järjestelmällisesti kehittää eteenpäin erityisesti yksittäisten oppiaineiden osalta.

4.3 Lainsäädännön muutostarpeet

Kyselyn vastauksissa etäopetuksen ja etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen tulevaisuuden näkymissä nousi toistuvasti esiin tarve lainsäädännön muutoksille. *Lainsäädännön muutostarpeet* -kategoria muodostuu kolmesta keskeisestä osa-alueesta, jotka ovat *valvonta ja vastuu*, *etäopetuksen mahdollistaminen* sekä *lainsäädännön selkeyttäminen ja tulkinta*. Kokonaisuudessaan suurin osa vastaajista kaipaisi muutoksia vähintäänkin yhdelle edellä mainituista osa-alueista, vaikkakin osa-alueet linkittyvät toisiinsa enemmän tai vähemmän.

Valvonta- ja vastuukysymykset linkittyvät erityisesti tulkintaan, että vaaditaan kaksi opettajaa etäyhteyksiä hyödyntävään opetukseen: yksi pedagogisena opettajan ja toinen valvojana. Monet vastaajista toivoivat valvontakäytänteiden keventämistä ja selkeyttämistä niin, että kahden opettajan sijaan toinen henkilö voisi kelpoisen opettajan sijaan olla koulunkäynninohjaa. Nykyinen valvontakäytäntö nähdään nyt ennen kaikkea liian vaativana ja epäselvänä. Monet vastaajat nostavat esiin juuri kysymyksen siitä, kuka saa valvoa ja kenellä vastuu todellisuudessa on.

Valvonta- ja vastuukysymykset linkittyvät keskeisesti myös etäopetuksen mahdollistamisen teemaan. Osa vastaajista toivoi, että etäyhteyksiä hyödyntävää opetusta tulisi kehittää järjestelmällisesti, mutta harkiten, eteenpäin. Samalla osa toivoi myös sääntelyn muutosta etäopetuksen mahdollistamiseksi.

Etäopetuksen mahdollistamisen yhteydessä vastaajat nostivat esille muun muassa kotiin tapahtuvan opetuksen, jonka yhteydessä muutamat vastaajat mainitsivat erityisesti kriisitilanteet ja yksilölliset järjestelyt esimerkiksi oppilaan terveydentilaan liittyen.

Kokonaisuudesta voidaan kuitenkin todeta, että vastauksissa korostui vahvasti toive sääntelyn ja lain tulkinnan selkeyttämisestä sekä valvonnan keventämisestä.

4.4 Toimijoiden välinen yhteistyö ja toiminnan reunaehdot

Etäopetuksen ja etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen tulevaisuuden näkymissä vastaajat korostavat *toimijoiden välistä yhteistyötä, yhdenmukaisia ja selkeitä linjauksia* sekä *resursseja ja kustannustehokkuutta.* Näiden pohjalta syntyi kolmas kategoria *toimijoiden välinen yhteistyö ja toiminnan reunaehdot*.

Useat vastaajat painottavat etäopetuksen ja etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen tulevaisuuden näkymissä *toimijoiden välistä yhteistyötä*. Toimijoiden välinen yhteistyö viittaa kuntien sisällä sekä kuntien välillä tapahtuvaan yhteistyöhön opetuksen järjestämisessä.

Vastaajat nostavat esille esimerkiksi yhteistyön kelpoisen opettajan rekrytoimisessa ja opettajien yhteiskäytössä. Käytännössä tämä voi näyttäytyä muun muassa opettajien yhteiskäytössä peruskoulun, yläkoulun ja lukion välillä. Toinen vastaajien esiin nostama esimerkki on tilanne, jossa opettaja voi etäyhteyksien avulla opettaa saman aikaisesti useammalle koululle oppiainetta, jonka oppilasmäärät ovat yksittäisten koulujen kohdalla hyvin vähäiset. Toimijoiden välisen yhteistyön onnistumiseksi tarvitaan kuitenkin yhteiset toiminnan reunaehdot.

Monet vastaajat toivoivat *yhdenmukaisia ja selkeitä linjauksia* etäopetuksen ja etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen järjestämiseen. Vastauksissa korostuu tarve koko järjestelmän yhdenmukaistamisesta erityisesti kuntien sisällä, mutta myös välillä. Tällä hetkellä etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen haasteena nähdään erityisesti koordinaation puute sekä aikataulujen ja lukujärjestysten yhteensovittamisen vaikeudet. Useat vastaajat nostavatkin esiin toiveen siitä, että etäyhteyksiä hyödyntävän opetukselle tulisi luoda selkeät ja yhdenmukaiset linjaukset aina toimintatavoista aikatauluihin. Yhdenmukaisten ja selkeiden linjauksien lisäksi myös talouden luomat reunaehdot toiminnalle puhututtavat vastaajia.

Resurssit ja kustannustehokkuus näkyvät myös monen vastaajat pohdinnoissa. Talous ja resurssit asettavat etäyhteyksiä hyödyntävälle opetukselle sekä opetuksen järjestäjille reunaehdot. Useat vastaajat painottavat sitä, ettei etäopetus tai etäyhteyksiä hyödyntävä opetus ole säästötoimenpide eikä sitä sellaisena tulisi edes nähdä. Sen sijaan etäopetus tai etäyhteyksiä hyödyntävä opetus tulee ennemmin, etenkin aluksi, aiheuttamaan lisäkustannuksia esimerkiksi laitteistohankintojen tai valvontaan liittyvien kysymysten muodossa. Kokonaisuudessaan toimijoiden välistä yhteistyöhön ja toiminnan reunaehtoihin liittyvät kysymykset ovat näkyvillä enemmän tai vähemmän suurimmalla osalla kyselyyn vastanneilla.

4.5 Opettajien pedagogisten valmiuksien kehittäminen

Vastaajien mukaan etäopetuksen ja etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen keskeisiä kehittämistarpeita ovat pedagogisten käytäntöjen kehittäminen, teknologian ja digitaalisen infrastruktuurin toimivuuden varmistaminen sekä opettajien osaamisen vahvistaminen. Etäyhteyksien tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntäminen edellyttää erityisesti opettajien pedagogisten valmiuksien kehittämistä.

Kyselyyn vastaajat nostavat esille etäyhteyksiä hyödyntävässä opetuksessa pedagogiikan kehittämisen tärkeänä tavoitteena laadukkaan opetuksen varmistamisessa. Erityisesti pedagogiikkaan kaivataan kehitystä esimerkiksi laadukkaan

arvioinnin sekä oppilaiden vuorovaikutuksen ja osallisuuden varmistamisessa, kun opetus tapahtuu etäyhteyden välityksellä. Kysymyksiä herättivät myös ikätason merkitys etäyhteyksiä hyödyntävässä opetuksessa.

Pedagogiikan lisäksi myös toimivan teknologian ja sujuvan digitaalisen infrastruktuurin varmistaminen on tärkeää laadukkaan etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen takaamiseksi. Vastaajien mukaan on tärkeää, että käytössä on riittävä välineistö eli toimivat laitteet ja sujuvat yhteydet. Lisäksi selkeät oppimisympäristöt ja hyvän tietoturvan varmistaminen on keskeistä. Toimiva teknologia ja sujuva digitaalinen infrastruktuuri ei kuitenkaan yksinään riitä, vaan tarvitaan myös oikeanlaista osaamista niiden hallintaan.

Kyselyyn vastanneet painottavatkin useissa eri yhteyksissä opettajien sekä opetushenkilöstön koulutustarvetta laadukkaan etäopetuksen tai etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen varmistamiseksi. Vastaajien mukaan opettajien osaamista tulisi kehittää sekä (digi)pedagogiikan että digitaitojen osalta.

Kyseistä osaamista tulisi kehittää sekä erilaisten täydennyskoulutusten muodossa, mutta tärkeää on myös tuoda kyseiset taidot myös opettajakoulutukseen. Kokonaisuudessaan kyselyn perusteella opettajien pedagogisten valmiuksien kehittäminen nähdään erityisen tärkeänä tavoitteena, jotta tulevaisuudessa voidaan toteuttaa entistä laadukkaampaa opetusta etäyhteyksin.

4.6 Monipuolisen opetustarjonnan saavutettavuus

Etäopetuksen ja etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen tulevaisuus nähdään ennen kaikkea monipuolisen opetustarjonnan saavutettavuuden ja mahdollistamisen kautta. Kyselyn vastaajat näkevät, että etäopetus tai etäyhteyksiä hyödyntävä opetus mahdollistaa opetustarjonnan säilyttämisen ja monipuolistamisen, parantaa opetuksen saavutettavuutta ja samalla tarjoaa joustavia tulevaisuuden ratkaisuja.

Opetustarjonnan säilyttämisen ja monipuolistamisen kyselyn vastaajat liittävät etäyhteyden mahdollistamaan ryhmien muodostamisiin myös sellaisissa oppiaineissa, joissa oppilasmäärät jäävät vähäisiksi. Etäopetuksen tai etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen avulla voidaan siis joko säilyttää olemassa oleva opetustarjonta tai laajentaa sitä. Sen rooli nähtiin keskeisenä erityisesti valinnaisten kielien, uskonnon, elämänkatsomustiedon sekä vähemmistöuskontojen ja oman äidinkielenopetuksen osalta. Opetustarjonnan säilyttämisen ja monipuolistamisen taustalla voidaan nähdä myös ajatus paremmasta opetuksen saavutettavuudesta.

Kyselyn vastauksien perusteella etäyhteyksiä hyödyntävä opetus nähdään myös saavutettavuuskysymyksenä.

Erityisesti pienissä tai pitkän välimatkan kunnissa etäyhteydet nähdään selviytymiskysymyksenä ja oman paikalliskoulun säilymisen ehtona. Osa vastaajista painottaa juuri etäyhteyksien roolia opetuksen varmistamisessa välimatkojen ollessa pitkiä ja oppilasmäärän laskiessa.

Saavutettavuuden lisäksi etäyhteydet nähdään myös joustavien tulevaisuuden ratkaisujen mahdollistajana.

Vaikka lähiopetus on edelleen ensisijainen vaihtoehto, etäyhteydet voisivat tuoda joustavuutta ja vaihtelua opetukseen. Toisin sanoen, osa vastaajista ajattelee, että tietyissä tilanteissa etäyhteyksien ja lähiopetuksen vaihtelu voisi olla tarpeen esimerkiksi tiettyjen oppiaineiden opetuksessa tai pitkien välimatkojen kunnissa.

Etäyhteyksiä voitaisiin siis käyttää ikään kuin oppimista rikastavana toimintatapana.

5 Johtopäätökset

Kyselyn tavoitteena oli selvittää etäyhteyksin järjestetyn opetuksen nykytilaa sekä tulevaisuuden kehittämistarpeita perusopetuksessa. Selvityksen tarkoituksena oli muodostaa mahdollisimman kattava kuva etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen käytöstä, siihen liittyvistä haasteista ja mahdollisuuksista sekä tunnistaa niitä tekijöitä, jotka voivat tulevaisuudessa edellyttää muutoksia opetuksen järjestämiseen tai lainsäädäntöön.

Kyselyn tulosten perusteella etäyhteyksiä hyödyntävä opetus ei vielä ole laajasti vakiintunut toimintatapa perusopetuksessa. Noin 60 prosenttia (97) kyselyyn vastanneista opetuksen järjestäjistä ilmoitti, ettei ollut järjestänyt tai osallistunut opetukseen etäyhteyksin. Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus on siis edelleen melko rajallinen muoto järjestää opetusta. Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus voidaan tulkita olevan nykyisellään selkeästi lähiopetusta täydentävä opetusmuoto. Samanaikaisesti sen käyttö on kuitenkin riittävän yleistä, jotta toimivia käytäntöjä ja kehittämiskohteita on mahdollista tunnistaa. Tuloksista voidaan kuitenkin havaita, että etäyhteyksiä hyödyntävällä opetuksella on jo vakiintunut rooli tietyissä kunnissa ja opetustilanteissa, erityisesti niissä kunnissa ja oppiaineissa, joissa opetuksen järjestämiseen liittyy pieniä oppilasryhmiä tai opettajaresurssien saatavuushaasteita, vaikka sen käyttö ei olekaan vielä laajamittaista koko maassa.

Kyselyn perusteella etäyhteyksiä hyödynnetään ennen kaikkea opetuksen saavutettavuuden turvaamiseksi sekä opetustarjonnan monipuolistamiseksi.

Yleisin syy etäyhteyksien hyödyntämiselle oli vähäinen oppilasmäärä (64 %), mutta merkittäviä syitä olivat myös kelpoisten opettajien puute (28 %) ja pitkät välimatkat (25 %). Lisäksi etäyhteyksiä käytettiin yksittäisissä tilanteissa opetuksen järjestämisen mahdollistamiseksi esimerkiksi oppilaan sairaalahoidon aikana. Erityisesti A2- ja B2-kielten, uskontojen, elämänkatsomustiedon sekä oman äidinkielen opetuksessa etäyhteyksillä nähtiin olevan tärkeä rooli.

Tulosten perusteella etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen merkitys liitetään ennen kaikkea mahdollisuuteen säilyttää opetustarjonta tilanteissa, joissa opetuksen järjestäminen olisi muuten haasteellista. Etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen toteuttamisessa yhteistyö nouseekin merkittävään rooliin. Näin ollen oppilasmäärän vähentyessä perusopetuksessa, on realistista olettaa, että etäyhteyksiä hyödyntävää opetusta tullaan tulevaisuudessa yhä enemmän käyttämään opetusmuotona.

Vastauksissa tuodaan esille, että etäyhteyksin toteutettuun opetukseen kaivataan lainsäädännön selkeytystä. Useat vastaajat toivoivat erityisesti valvonta-

käytänteiden keventämistä ja selkeyttämistä, sillä nykyinen malli nähdään liian vaativana ja epäselvänä. Tämän lisäksi osa vastaajista toivoi sääntelyn muutosta etäopetuksen mahdollistamiseksi tai vähintäänkin etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen järjestelmällistä ja määrätietoista kehittämistä.

Kuntien välinen yhteistyö näyttäytyy kyselyn perusteella yhtenä tärkeimmistä etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen mahdollistajista. Yleisin opetuksen toteutustapa oli koululta koululle tapahtuva opetus kuntien välillä (52 %), ja myös avoimissa vastauksissa korostuivat eri yhteistyön muodot, kuten opettajien yhteiskäyttö. Lisäksi vastaajat näkivät yhteistyön merkityksen kasvavan myös tulevaisuudessa. Yhteistyöhön liittyen keskeisenä haasteena kuitenkin ilmenee kokonaiskuvan hahmottaminen etenkin sellaisissa tilanteissa, joissa opetuksen järjestäjät tekevät yhteistyötä yli kuntarajojen.

Kyselyn tulosten perusteella teknologiassa on vielä parannettavaa, mutta se on lähtökohtaisesti hyvällä tolalla. Vastaajat arvioivat pääsääntöisesti digitaitojen, teknisen toimivuuden ja teknisen tuen toimiviksi. Tämä viittaa siihen, että teknologiset perusedellytykset ovat monissa kunnissa jo varsin hyvällä tasolla, eivätkä olisi este etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen toteutukselle. Tulosten perusteella etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen keskeiset kehittämistarpeet eivät siis enää liity ensisijaisesti teknologiaan, vaan pikemminkin jo aiemmin mainittuihin koordinoinnin ja laintulkinnan haasteisiin sekä pedagogiikkaan

Keskeisenä kehittämiskohtana nähdään etäyhteyksin toteutetun opetuksen pedagogiikka ja opetushenkilöstön koulutustarve. Opetushenkilöstön koulutustarve linkitetään sekä pedagogiikkaan että digitaitoihin, joita tulisi kehittää täydennyskoulutuksin, mutta huomioida vahvasti osana tutkintokoulutusta. Pedagogiikan kehittäminen linkitetään etenkin laadukkaan vuorovaikutuksen, osallisuuden sekä tarkoituksenmukaisen arvioinnin toteuttamisessa. Opettajien digitaitojen koetaan olevan osin hyvällä tolalla, mutta myös niihin kaivataan koulutusta ja kehittämistä. Keskeistä on kuitenkin ymmärtää se, ettei etäopetus tai etäyhteyksiä hyödyntävä opetus ole säästökeino, vaan se tulee enemmin aiheuttamaan lisäkustannuksia koulutuksen, valvonnan sekä laitehankintojen osalta. Toisaalta voidaan myös ajatella, että opettajien digitaitojen kehittyminen hyödyntää pedagogiikan kehittymistä.

Kokonaisuudessaan kyselyn tulokset osoittavat, että etäyhteyksiä hyödyntävä opetus nähdään ennen kaikkea keinona turvata opetuksen saavutettavuutta ja monipuolisuutta muuttuvissa olosuhteissa sekä parantaa koulutuksellista yhdenvertaisuutta.

Suurimmat mahdollisuudet liittyvät erityisesti kuntien väliseen yhteistyöhön, opetustarjonnan turvaamiseen ja monipuolistamiseen sekä pätevien opettajien osaamisen hyödyntämiseen yli kuntarajojen. Samalla tulokset kuitenkin osoittavat, että etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen laajempi käyttöönotto edellyttää

edelleen pedagogisten ratkaisujen kehittämistä, käytännön järjestelyihin liittyvien haasteiden ratkaisemista sekä lainsäädännön selkeyttämistä. Tulokset osoittavat, että kunnissa on valmiutta kehittää toimintaa edelleen, mikäli lainsäädännölliset ja organisatoriset reunaehdot tukevat sitä.

Liite. Kunnille lähetetty webropol-kyselylomake

Etäopetuksella monipuolisuutta perusopetukseen – selvitystyö nykytilasta ja tulevaisuuden mahdollisuuksista

Kyselyyn vastaamisen lähtökohtana on se, että jokaisesta kunnasta kyselyyn vastattaisiin vain kerran. Poikkeuksena tässä ovat kaksikieliset kunnat ja kunnat, joilla on ruotsinkielistä opetusta, jossa kyselyyn vastataan eriksen sekä suomenkielisen että ruotsinkielisen opetuksen näkökulmasta.

Johdanto

Kuntaliitolla on käynnistymässä perusopetuksen etäyhteyksiä edistävä selvitystyö, jonka tavoitteena on selvittää etäyhteyksin järjestetyn opetuksen nykytilaa sekä tulevaisuutta. Tarkoituksena on saada kattava ymmärrys etäyhteyksin järjestetyn opetuksen nykytilasta, haasteista ja mahdollisuuksista. Kyselystä saatujen vastausten pohjalta tunnistamme paremmin kuntien muutostarpeet ja kykenemme näin ymmärtämään millaisia ratkaisuja myös lainsäädännön tasolla tarvitaan tilanteiden ratkaisemiseksi.

Perusopetuslaki ei tunnista etäopetusta (pl. aikuisten perusopetus) tai opetussuunnitelman mukaista etäyhteyksiä hyödyntävää opetusta. Näin ollen yhteneväistä käsitystä tästä opetusmuodosta ei ole syntynyt kansallisesti. Usein etäopetus tulkitaan korona- ajan hätäopetukseksi. Jotta kyselyyn vastaajilla on sama käsitys, olemme Kuntaliitossa määritelleet käsitteet seuraavasti:

- Lähiopetus: oppilas ja opettaja ovat samassa tilassa ja samassa ajassa.
- Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus: lähiopetuksen kaltaista opetusta mutta opettaja ja oppilas ovat fyysisesti eri paikoissa mutta synkronisesti digitaalisesti samassa tilassa. Tyypillisesti etäyhteyksiä hyödyntävällä opetuksella tarkoitetaan koululta koululle tapahtuvaa opetusta.
- Hybridi opetus: etäyhteyksiä hyödyntävä opetus, joka toteutuu synkronisesti mutta oppilaita voi olla fyysisesti kahdessa tai useassa eri tilassa. Opettaja on joko eri tilassa kokonaan tai joidenkin oppilaiden kanssa samassa luokassa ja toiset ovat etäyhteyksin.
- Etäopetus: oppilas ja opettaja ovat fyysisesti eri tilassa ja opetus toteutetaan kokonaisuudessaan digitaalisesti. Etäopetus voi poiketa myös ajallisesti, jolloin oppilas voi tehdä esimerkiksi omassa tahdissaan tehtäviä verkkoympäristössä.

Kysely opetuksen järjestäjille opetuksesta etäyhteyksin

Kyselyn kautta saatavia näkemyksiä hyödynnetään muun muassa kuntien edunvalvonnan tukena. Kuntaliitto vastaa tämän kyselyn toteutuksesta ja tulosten analysoinnista. Henkilötietoja käsitellään Kuntaliiton tietosuojaselosteen mukaisesti. https://www.kuntaliitto.fi/kuntaliitto/evasteet-ja-tietosuoja

Taustatiedot

1. Valitse edustamasi kunta* _____

2. Valitse kuntanne perusopetuksen opetuskieli. Mikäli kunnassanne järjestetään opetusta sekä suomeksi että ruotsiksi, täyttäkää kysely erikseen kummankin opetuskielen osalta.

Suomi
Ruotsi

3. Onko kunnassanne järjestetty opetusta etäyhteyksin (korona-ajan jälkeen tai sitä ennen)?* Korona-ajalla viitataan vuosiin 2020–2022.

Kyllä, olemme itse järjestäneet opetusta etäyhteyksin

Kyllä, oppilaamme ovat osallistuneet toisen kunnan järjestämään opetukseen etäyhteyksin

Kyllä, kunnassa on järjestetty itse opetusta etäyhteyksin ja oppilaamme ovat osallistuneet toisen kunnan järjestämään opetukseen etäyhteyksin

Ei, kunnassamme ei ole järjestetty tai osallistuttu opetukseen etäyhteyksin

Etäyhteyksin järjestetyn opetuksen tarpeet

4. Millä vuosiluokilla kunnassanne on järjestetty opetusta etäyhteyksin? Valitse yksi tai useampi

1. luokka
2. luokka
3–4 luokat
5–6 luokat
7–9 luokat

5. Missä tilanteissa opetusta on järjestetty etäyhteyksin? Valitse yksi tai useampi

Vähäinen oppilasmäärä
Kelpoisen opettajan puute
Pitkät välimatkat
Oppilaasta johtuvat syyt
Paikalliset kriisitilanteet/häiriötilanteet
Muu, mikä? _____

Missä oppiaineissa opetusta on järjestetty etäyhteyksin?

	Ei ole järjestetty	On järjestetty satunnaisesti	On järjestetty säännöllisesti
Äidinkieli ja kirjallisuus			
Suomi toisena kielenä			
Oman äidinkielen opetus			
A1-kieli			
A2-kieli			
B1-kieli (toinen kotimainen kieli)			
B2-kieli			
Matematiikka			
Ympäristöoppi			
Uskonto			
Elämänkatsomustieto			
Vähemmistöuskonnot			
Historia			
Yhteiskuntaoppi			
Muut valinnaiset			

6. Muut oppiaineet, joissa opetusta on järjestetty etäyhteyksin

_____

Etäyhteyksin järjestetyn opetuksen nykytila

7. Millä tavoin opetusta etäyhteyksin on järjestetty? Valitse yksi tai useampi

Koululta koululle, kuntarajojen sisällä
Koululta koululle, kuntien välillä
Jokin muu, mikä _____

8. Miten opetuksen järjestäminen etäyhteyksin on toiminut seuraavilla osa-alueilla? Arvioi asteikolla 1-5: 1 = erittäin huonosti, 2 = huonosti, 3 = ei huonosti, ei hyvin, 4 = hyvin, 5 = erittäin hyvin

	erittäin huonosti 1	2	3	4	erittäin hyvin 5
Yhteistyö opetuksen järjestämisessä ja toteutuksessa					
Yhteistyö kunnan kanssa aikataulujen/lukujärjestysten sovittamisessa					
Pedagogiikka					
Digitaidot					
Tekninen toimivuus / IT-tuki					
Vuorovaikutus					

Muu, mikä _____

9. Kerro mikä etäyhteyksin järjestetyssä opetuksessa on ollut erityisen onnistunutta. Kerro esimerkiksi erilaisia malleja ja toimintatapoja, mitkä on koettu toimiviksi.

_____

10. Kerro omin sanoin tilanteista, joissa opetuksen järjestäminen etäyhteyksin on ollut haastavaa tai mahdotonta.

_____

11. Miten etäyhteyksin järjestetyn opetuksen toimivuutta tai siitä syntyneitä kokemuksia on arvioitu? Miten etäyhteyksin järjestetty opetus on koettu ja millä tavoin tietoa sen toimivuudesta ja kokemukista on kerätty. Valitse yksi tai useampi

Oppilaita kuuntelemalla
Opettajien mielipiteet huomioimalla
Rehtorien näkemyksiä kartoittamalla
Ei ole arvioitu
Muu, mikä _____

12. Kuvaile omin sanoin perusopetuksen etäopetuksen ja etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen tulevaisuuden näkemyksiä. Kerro esimerkiksi, minkälaisia toiveita ja kehittämistarpeita olette tunnistaneet perusopetuksen etäopetuksessa ja etäyhteyksiä hyödyntävässä opetuksessa.

_____

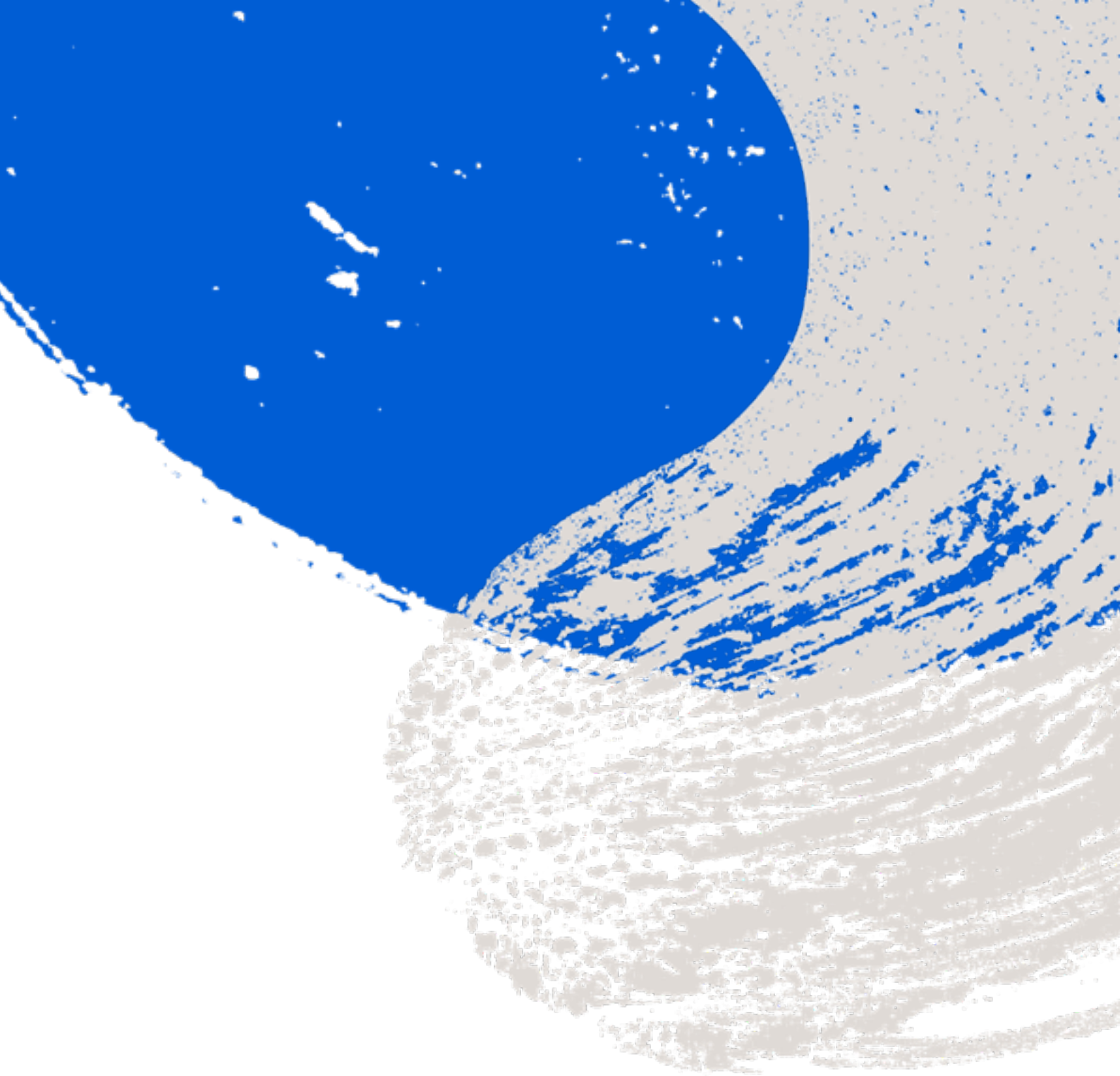

Etäyhteyksillä monipuolisuutta perusopetukseen

Helsinki 2026

KUNTALIITTO | Kommun-förbundet